

۲۰۱۲/۴/۲۹

فرهاد لیبیب

مقدمات کودتای ثور

نوشته پیوست ۳۱ سال قبل از امروز، در کتابی تحت عنوان "چند سطر شکسته در باره تجاوز روس در افغانستان" در دهلی جدید به نشر رسید، که هم موخذ برای تعداد از تواریخ معاصر کشور منجمله "افغانستان در پنج قرن اخیر" قرار گرفت و هم حساسیت وابستگان روس منجمله "نبی عظیمی" و دیگران را بر انگیخت که تا حال ادامه دارد. به هر حال، چون این سطور بیشتر بر پایه خاطرات و چشمدید های این قلم استوار بوده که به قوت حافظه درج کاغذ گردیده است، لهذا امکان آن موجود است که اشتباهاتی در آن صورت گرفته باشد، روی این ملحوظ:

۱- از آن عده صاحب منصبان علاقمند به تاریخ آرزو برده میشود که در صورت درک اشتباه، و با هم روشن کردن بیشتر حقایق این قلم را یاری رسانیده و دین خویش را به پیشگاه تاریخ ادا نمایند، چی وابستگان مزدوج روس در تبتانی با بداران جدید و همتایان شان میخوانند تمامی حقایق تاریخی را نابود و یا مسخ سازند.

۲- در ارائه بعضی از مطالب مثلاً "کشته شدن داوود خان توسط کماندو های روس و یا پرواز پیلوتان روسی در شب کودتاه"سندی از دستگاه استخبارات روس بیرون داده نشده، لهذا برای روشن شدن مطالب، بیشتر به دلایل تخنیکی و مسلکی تکیه شده است، که اگر خوانندگان محترم سندی در تائید و یا هم دلایلی برای رد آن داشته باشند، میتوانند ما را به نشانی ذیل مدد نمایند:

labib@hotmail.ca

(بخش اول)

وقتی روسها مطمئن میشوند که دیگر نمیتوان از وجود داوود خان به نفع خویش استفاده کنند؛ مقدمات نابودی او و نظامش را فراهم میکنند. از همه اولتر، به دویخس حزب (خلق - پرچم) که به گونه تاکتیکی در دوجناح فعالیت داشتند، دستور میدهند تا علناً وحدت کنند.

این دستور، در ماه سرطان سال ۱۳۵۶ هجری جامه عمل پوشیده و حرکات ضد دولتی آغاز میگردد. وابسته گان ارشد روس در این برهه زمان، بنا بر هدایت رهنمایان شان اولاً میخوانند با حرکات تخویفی و تهدیدی، داوود خان را از راهی که، درپیش گرفته منصرف سازند (نزدیکی با جهان غرب) لهذا حرکات دحشت افگنی به سرکرده گی، (حفیظ الله امین و اسد الله سروری) در بخشهای ملکی و نظامی تشدید میشود... که طور مثال، یکی از اعمال آنها را میتوان قتل (علی احمد خرم) وزیر پلان داوود خان که در دفتر کارش صورت گرفت، یاد کرد... قاتل او (مرجان) که اصلاً عضو حزب دیموکراتیک خلق (جناح پرچم) بود، که بعد از گرفتاری و اقرار، با تعجب که در رسانه های جمعی بنام "عضو حزب اسلامی" معرفی گردید. (۱)

بطور مختصر باید گفت که روسها در این مقطع (اوایل سقوط داوودخان)، توسط مزدوران بومی خویش با اعمالی چون ترور، اختطاف، خلق کردن خوف و رجا در بین مردم بخاطر بی ثبات ساختن دولت داوود خان فعالیت نموده که قسماً در این حرکات و فعالیتها موفق هم بودند.

تغییرات قابل دقت در اردو:

قبل از کودتای ثور، تغییرات در سطح بالایی پُست های نظامی صورت گرفت که، این موضوع از یکسو گویای دقیق بودن طرح کودتا و از سوی دیگر، حکایتگر دست داشتن عمیق روسها در قلب نظام عسکری و دولت افغانستان میباشد. درست تقریباً یکماه قبل از کودتای ثور، دگروال عبدالقادر پیلوت (بعداً وزیر دفاع رژیم کودتا)، که مدت طولانی به اصطلاح خانه نشین بوده، بعداً به صفت آمر مسلخ عسکری اجرای وظیفه مینمود، دفعتاً به حیث رئیس ارکان قوای هوایی و مدافعه هوایی مقرر میگردد(از چنان پست غیر محارب به چنان کرسی فعال محاروبی).

دپانو شمیره: له 1 تر 3

افغان جرمن آنلاين تاسو په درنښت همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادښت: دلېکنې د لېکنيزې بڼې پازوالي د لېکوال په غاړه ده، هيله من يو خپله لیکنه له رالیرلو مخکې په څېر و لولئ

به تعقیب آن، دگروال " محمد رحیم " پیلوت نورستانی قوماندان گارنیزون بگرام، که شخص مذهبی و وفادار به داوود خان است، از وظیفه اش برکنار و به جایش " غلام سخی " دگروال از مشرقی یکی از وابسته گان روس مقرر میشود. ده روز قبل از کودتا، " سرور نورستانی " قوماندان قوای چهارزرهدار بخاطر تداوی خانمش به روسیه اعزام میشود. موضوع اعزام سرور نورستانی به شوروی را جنرال اسماعیل خان رئیس مصونیت ملی (ظاهر - داوود) به مؤلف چنین شرح داد: " نسبت شک و سوطن که بالای سرور نورستانی مینی بر روابطش با دستگاه استخبارات روس موجود بود، نامبرده از طرف دولت به بهانه تداوی خانمش به روسیه اعزام گردید. مثلی داریم که میگوید: " از زیرچکک برخاستن و به زیر ناوه نشستن ". یعنی سرور نورستانی را از رأس قوا دور ساختن و به جای او " محمد رفیع " پرچی را به کفالت او تعیین نمودن، آنهم فقط چند روز قبل از کودتا و همچنان، اعزام " جنرال شیر محمد خان " قوماندان فرقه هاشتم قرغه به مزارشریف جهت انجام کارهای معمولی، شرایط را در قوت های مرکز بخصوص قوای هوایی و زرهدار برای کودتا مساعد میسازد، که میتوان آنرا مقدمات سنجیده شده شبکه های استخباراتی روسها در جهت سقوط دادن داوود خواند.

بر علاوه چنین حرکاتی که ذکرش رفت، فعالیت های دیگری نیز به خاطر کودتا و موفقیت آن در جریان افتید. مثلاً، آمرترمیم خانه اردو در خدمات تخنیکی پلچرخ (.....)، تعداد زیاد تانک و دیگر وسایط محاروبی را به این عنوان که گویا هنوز زیرترمیم اند، فعال و آن ترمیم خانه را چند روز قبل از کودتا به یک جزو تام قوی جنگی در آورد، که بعداً در کودتا منحیث یک قطعه فعال محاروبی ازان استفاده به عمل آمد.

قبل از اینکه این بحث را پایان دهم، لازم به تذکار و دقت میدانم که قبل از کودتای ثور، دوازده نفر پیلوت روسی بنام های معلمین پرواز در میدان بگرام ایفای وظیفه مینمودند و داوودخان در نظر داشت به آهسته گی همه آنها را از قطعات دور سازد.

اما بر عکس در حدود یکی دو هفته قبل از کودتای ثور، دوازده نفر پیلوت دیگر روسی ظاهراً بنام معلمین جدید بعوض دوازده تن قبلی از روسیه به میدان بگرام مواصلت نمودند، که جمعا در روز کودتا بیست و چهار تن پیلوت روسی در بگرام بودند که در شب کودتا، آنگاه که کودتاچیان به شکست مواجه شده بودند، از ۲ شب الی سپیده دم صبح بالای ارگ جمهوری و قطعات قوای مرکز پرواز و مراکز مقاومت را بمباردمان کرده و کودتا را به پیروزی رسا نیدند، گر چه در افوا چنین است که طیارات روسی از " تاشکند " برخاسته و قطعات قوای مرکز را بمباردمان نمودند، در حالیکه پیلوتان روسی از داخل افغانستان با طیارات متعلق به خود افغانها، حکومت افغانستانرا سقوط و مزدوران خود را بر اریکه قدرت نشانیدند (۲) آغاز کودتای ثور:

داوود خان جهت دستیابی به امکانات مادی، به خاطر به سر رسا نیدن اهداف و پروژه هایش، مشغول دیدار از ممالک عربی است. چون در ساحة بین المللی، خود را تثبیت کرده، لهذا در هر جا از طرف شخصیت های ملی و زمامداران امور به خوبی استقبال میگردد، قرار است چند هفته بعد، کنفرانس ممالک غیر منسلک در کابل منعقد گردد که این موضوع، بیشتر از پیش روسها را سراسیمه ساخته بود.

چه، اگر کنفرانس مذکور در کابل منعقد و داوود به حیث رئیس آن بر گزیده میشد، دیگر از بین بردن داوود نه تنها کاری مشکل می بود، که شاید ناممکن هم میشد.

قراریکه گفته آمد روسها در دستگاه حکومت داوود دقیقاً نفوذ نموده بودند، حتا در سفر های اخیر وی نیز افراد معینی از وابسته های روس، بنام های مستنار اقتصادی، یاور نظامی و ... همراه بودند. مستنار اقتصادی داوود در این سفر، " محمد خان جلالر " و یاور نظامی او " عبدالحق صمدی " بود که اولی بعد از کودتا وزیر تجارت و دومی به حیث رئیس شبکه های مخفی نظامی در حکومت خلق و پرچم منصوب و مقرر گردیدند، این دو تن، تمامی قرار داد های سری و علنی و حتی گفت و گو های داوود خان با سران کشورها را دقیقاً نظارت میکردند.

وقتی داوود خان از سفر خارج به کشور برگشت، سفر های دیگری در داخل مملکت و به ولایات مشرقی انجام داد. روسها بعد از مطالعه راپور های رسیده چنین دست بکار میشوند:

عضو رابطه " حزب دیموکراتیک خلق با سفارت روسیه با سران حزب خلق و پرچم مانند، تره کی، امین و ببرک در تماس شده و از قول روسها برای شان اطمینان میدهد که در آینده قریب شما عوض کابینه داوود خان احراز مقام خواهید کرد، عجالاً مبارزه تان را مقابل داوود شدت ببخشید. ... روی دستور فوق، فردای آنروز (چهارم ماه ثور ۱۳۵۷)، کمیته مرکزی حزب، در منزلی واقع در وزیر اکبرخان مینه تشکیل جلسه داد تا روی دساتیر صادر شده تصمیم اتخاذ نمایند.

در این زمان برای حفیظ الله امین دستور جداگانه از طرف سفارت روس میرسد دال بر اینکه پس از ختم جلسه، " میر اکبر خیبر " باید از بین برده شود. (قرار افواه، میر اکبر خیبر در این زمان مخالف کودتا و بدست گرفتن قدرت از طرف حزب بوده است. همچنان، میر اکبر مذکور در این زمان، بخش نظامی شاخه پرچم را رهبری میکرد و هدایت بخش نظامی شاخه خلق بدست حفیظ الله امین بود.

از میان بردن خیبر بدست امین برای روسها و کودتای ثور نقش سازنده و اساسی داشت چی از یکطرف مانع را در حزب از سر راهشان دور ساخته و از جانب دیگر از نفوذ و محبوبیت او در حزب به اتهام اینکه موصوف از طرف داوود خان کشته شده استفاده اعظمی می گردید.

لذا، قبل از شروع جلسه، از طرف حفیظ الله امین برای عارف عالمیار و اسدالله سروری امر ترور خیبر داده میشود. این عمل در ختم جلسه در حوالی ساعت ۹ شب مورخ ۴ ثور ۵۷ عملی میشود و قابل یاددهانی است که از موضوع به غیر امین و اسدالله سروری و عالمیار، هیچکس دیگر آگاهی ندارد.

بعد از ترور خیبر؛ کدر رهبری حزب بنا بر دستور حاصله از سفارت روس در کابل، ضمن جلسه ای فیصله میکنند که فردای آنروز اعلان فاتحه داری خیبر از طریق امواج رادیو افغانستان، از طرف تره کی- بیرک و دیگر اعضای بلند پایه حزب داده شده و مبارزه علنی علیه داوود تشدید گردد.

یکروز بعد؛ جنازه میر اکبر خیبر را اعضای حزب و جمعیتی بی خبر از همه جا از منزلش واقع مکرویان برداشته تا شهدای صالحین میرسانند. در موقع تدفین، سخت ترین خطابه ها از طرف رهبران حزب علیه داوود داده شده و ترور خیبر را به گردن او می اندازند. داوود خان این حرکات را کاملاً زیر نظر داشته و درک میکند که حادثه بی در حال وقوع است.

نکته قابل ذکر اینکه خانم میر اکبر خیبر که میدانست شوهرش از جانب چه کسانی به قتل رسیده است لهذا، عریضه یی به مقامات عدلی تقدیم و قاتلین شوهرش را بیرک و تره کی معرفی میدارد (۳) تدابیر داوود خان علیه کودتا :

داوود خان از وقوع کودتا آگاهی قبلی داشت (۴)، لهذا، تدابیر شدیدی که (باقید احتیاط)، قبلاً سابقه نداشت، بخصوص در قطعات، نظامی "قوای مرکز" اتخاذ نمود، ولی بی کفایتی قوماندان های قطعات و بی کفایتی و حرکات مشکوک وزیر دفاع (غلام حیدر رسولی)، نه تنها کودتا را به ثمر رسانید، بلکه در بعضی مواقع حرکت بسوی موفقیت کودتا را تسریع نیز نمود. داوودخان قبلاً یکعده قوماندان های آگاه و با انضباط را از رأس قطعات سبک دوش و عوض آنها به کسانی تکیه و اعتماد کرده بود که اصلاً بدون صلاحیت بودند (مثلاً دور ساختن کریم مستغنی از قوماندانی قوای مرکز و بجایش نصب نمودن حیدر رسولی به آن مقام). تدابیری که در قطعات گارنیزون کابل اتخاذ گردیده بود، عبارت از احضارات نمبریک محاروبی بود.

علاوتاً، قوماندان های معتمد به دستگاه داوود خان بعد از سفر او به ممالک عربی و حتی در اثنای سفر، هیچگاه به خانه نرفته و شبانه نیز به وظیفه حاضر بودند. پوسته های استخباراتی قطعات، جداً افراد قطعه را زیر نظر داشتند. همچنان، در همین ایام، خانه های فرد صاحبمنصبان که به کنج و کنار شهر موقعیت داشت، توسط قوماندانی مربوط نشانی گرفته و علاوتاً توسط یکنفر مربوط قطعه نقل و انتقال (نقلیه) همان قطعه نشانی بصری گردید.

ادامه دارد

- ۱- مرجان موضوع ارتباط نداشتن اش با سازمان های اسلامی را ، در زندان پلچرخي منزل اول قسمت "کوتاه قلفی" برای نگارنده چنین افشا نمود "همه جریانی را که شما از راه رسانه های جمعی شنیدید درست است به غیر از ارتباط اینجانب با حزب اسلامی به گفته "مرجان (اخوان) . برای معلومات مزید، مراجعه شود به نوشته ایجانب تحت عنوان "دو تصحیح و یک تبصره" در (آن گلوله باران بامداد بهاری) نوشته "صبور الله سیاهسنگ"
- ۲- دگرمن قوای هوایی "جمیل خان غوربندی" برادر شهید (.....) غوربندی آمر میدان بگرام در اواخر زمان داوود خان موضوع را از زبان برادرش به نگارنده افشا نمود.

- ۳- جنرال اسماعیل خان فرمان رئیس مصونیت ملی داوود خان، موضوع فوق را به نگارنده ضمن صحبتی ابراز نمود.
- ۴- جنرال اسماعیل خان رئیس مصونیت ملی داوود خان.

د پانو شمیره: له 3 تر 3